

TYÖNEUVOSTO
Ratakatu 3, PL 32
00023 Valtioneuvosto
puh. 09 - 645 593

LAUSUNTO

30.11.2012

TN 1450-12

17/2012

Työaikalain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu työntekijän ylityösuostumus katsottiin tarvittavan saman lain 7 §:n mukaan järjestetyssä jaksotyössä kaikkeen sellaiseen työhön, joka ylittää kaksiviikkoisjakson aikana 80 tuntia tai kolmiviikkoisjakson aikana 120 tuntia.

Lausunnonpyytäjä:

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

Asia:

Työntekijän suostumus ylityöhön työaikalain (605/1996) 7 §:n mukaisessa jaksotyössä

Vireille:

4.9.2012

Annettu:

30.11.2012

Lausuntopyyntö

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, milloin jaksotyössä tulee hankkia työntekijän suostumus ylityöhön.

Työaikalain (605/1996) 18 §:n 1 momentin mukaan ”(y)lityötä saa teettää vain työntekijän kutakin kertaa varten erikseen antamalla suostumuksella. Työntekijä voi kuitenkin antaa suostumuksensa määräytyksi lyhyehköksi ajanjaksoksi kerrallaan, jos tämä on työn järjestelyjen kannalta tarpeen.” Pakottavuutensa vuoksi säännös tulee sovellettavaksi riippumatta siitä, perustuuko jaksotyön teettäminen työaikalain 7 §:ään vai työehtosopimuksen määräyksiin. Jaksotyössä syntyneen ylityön määrä selviää vasta työaikajakson päätyttyä. Työaikajakson säännöllinen työaika ylittyy esimerkiksi ns. tuplavuorotilanteessa, jolloin työntekijä joutuu oman työvuoronsa jälkeen jatkamaan toiseen työvuoroon, tai kun työntekijä kutsutaan vapaapäivältä työvuoroon.

Lausuntopyyntö on jäsennetty seuraaviksi kolmeksi kysymykseksi:

- 1) Tuleeko jaksotyössä ylityösuostumus pyytää aina silloin, kun työaikajakson säännöllinen työaika on ylittymässä, vaikka myöhemmistä työvuorojärjestelyistä johtuen säännöllinen työaika ei mahdollisesti ylittyisikään?
- 2) Mikäli ylityösuostumusta ei tarvitse pyytää aina, kun säännöllinen työaika on ylittymässä, tuleeko suostumus kuitenkin pyytää työaikajakson lopussa, kun voidaan todeta, että säännöllinen työaika on tietystä kellonlyömästä lukien todennäköisesti ylityötä?

- 3) Onko työntekijällä työaikajakson lopussa oikeus kieltäytyä työstä tai vaatia säännöllistä työaikaa vähennettäväksi siten, ettei ylityötä muodostu, jos hän ei anna ylityösuostumusta?

TYÖNEUVOSTON LAUSUNTO

1. Lausunnon kohde

Lausuntoa pyydetään työaikalain (605/1996) 18 §:n 1 momentissa säädetyn ylityösuostumuksen antamisesta. Lausuntopyynnössä viitataan kuitenkin myös työehtosopimukseen toteamalla, että ylityösuostumusta koskeva työaikalain 18 § tulee pakottavuutensa vuoksi sovellettavaksi silloinkin, kun jaksotyön teettäminen perustuu työehtosopimukseen. Työneuvostosta ja eräistä työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) 7 §:n mukaan työneuvoston tehtävänä on antaa pyynnöstä lausuntoja muun ohessa työaikalain soveltamisesta ja tulkinnasta. Työneuvostolla ei ole toimivaltaa ottaa kantaa työehtosopimusten tulkintaan. Näin ollen työneuvosto lausuu jäljempänä vain työaikalaista.

2. Työntekijän ylityösuostumus jaksotyössä

Työaikalain 7 §:n mukaisessa jaksotyössä säännöllistä työaikaa ei ole rajoitettu vuorokauden eikä viikon, vaan ainoastaan kaksi- tai kolmiviikkoisjakson puitteissa. Myös säännöllisen työajan ylittävää työtä eli ylityötä voidaan tarkastella vain tällä aikajänteellä. Kaksiviikkoisjaksossa ylityötä on 80 tunnin lisäksi tehty työ, ja vastaavasti kolmiviikkoisjaksossa ylityötä on 120 tunnin lisäksi tehty työ. Kertyneen ylityön määrä selviää lopullisesti vasta sitten, kun jakso on päättynyt.

Työaikalain 18 §:n 1 momentin mukaan ylityön teettäminen edellyttää aina työntekijän suostumusta. Säännös on kirjoitettu siten, että työntekijän suostumus on saatava ennen ylityön suorittamista tai viimeistään ylityön suorittamisen alkaessa. Työaikalain perusteluissa (HE 34/1996, s. 51) todetaan suoraan, että ”työntekijän olisi annettava suostumuksensa joka kerta erikseen *ennen* ylityön teettämistä” (kursivointi tässä). Koska suostumus on vapaamuotoinen, se voidaan antaa myös hiljaisesti; esimerkiksi siten, että työntekijä ryhtyy suorittamaan ylityöksi luettavaa työtä. Jotta kysymys olisi ylityösuostumuksesta, tulee työntekijän kuitenkin tietää suoritettavan työn olevan ylityötä.

Työaikalain 18 §:n 1 momentti on luonteeltaan pakottava säännös, minkä vuoksi ylityön teettämiseen on myös jaksotyössä aina saatava työntekijän suostumus. Se, miten ja missä vaiheessa tämä suostumus tulee hankkia, ei kuitenkaan selviä työaikalain 18 §:n 1 momentista. Työaikalain perusteissa ei ole tarkasteltu ylityösuostumusta erikseen jaksotyön kannalta. Aikaisempaa työneuvoston käytäntöäkään ei ole, eikä kysymystä liioin ole käsitelty oikeuskirjallisuudessa.

Kun ylityöksi määritellään jakson aikana 80 tai 120 tunnin lisäksi tehty työ, on työneuvoston mielestä perusteltua tulkita työaikalain 18 §:n 1 momenttia siten, että työntekijän ylityösuostumus tulee saada työn ylittäessä nämä tuntimäärät. Jos työntekijä on jo työskennellyt säännöllisen työajan enimmäismäärän, on kaikkea samassa jaksossa tämän jälkeen teetettävää työtä pidettävä ylityönä. Työaikalain 18 §:n 1 momentin pakottavuudesta johtuen ylityösuostumus on tällöin saatava, vaikka kysymys olisi tunteista, jotka on työvuoroluettelossa etukäteen merkitty säännölliseksi työajaksi.

Vastauksenaan lausuntopyynnön kysymyksiin työneuvosto toteaa, että työntekijä on jaksotyössäänkin velvollinen ilman ylityösuostumusta työskentelemään säännöllisen työajan enimmäismäärän, eli jakson pituudesta riippuen 80 tai 120 tuntia. Nämä tuntimäärät ylittävän työn teettäminen sitä vastoin edellyttää työntekijältä saatavaa ylityösuostumusta.

3. Sovelletut oikeusohjeet

Työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (400/2004) 7 §.

Työaikalain (605/1996) 18 §:n 1 momentti.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu varapuheenjohtaja Romon, jäsenten Douglas, Hietala, Meklin, Myyri-Partanen ja Niittylä sekä varajäsenten Leppänen ja Mohsen mielipiteeseen.